

Хаустова Є. Б.,

Київський національний університет технологій та дизайну,
g.haustova@gmail.com

УДК 336:645; 37.014.543

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Розвиток системи управління вищими навчальними закладами (ВНЗ), зокрема її фінансової складової, на сучасному етапі відбувається, як свідчать статистичні дані [1], в умовах демографічної кризи та інтеграційних процесів зі країнами-членами ЄС у сфері вищої освіти, що створює проблеми із формуванням контингенту студентів, а також в умовах «непрозорі» процедури бюджетного фінансування [2]. В цілому така ситуація призводить до зменшення бюджетного фінансування та скорочення можливостей самофінансування учбових закладів, що визначило актуальність питань організації фінансової роботи з точки зору пошуку нових методів та підходів. З метою забезпечення обґрунтованого розподілу бюджетних доходів з різними джерелами надходжень та контролю повноти виконання витратної частини бюджету ВНЗ доречним стає дослідження можливостей застосування *методу фондування* [4] в процесі внутрішнього бюджетування.

Доходи (надходження) розподіляється для фінансування певних груп витрат або для проведення виплат (наприклад, для повернення кредитів). Величина розподілених доходів облікується в розрізі фондів, кожний з яких представляє собою джерело фінансування певних витрат (виплат) або їх групи. Порядок утворення фонду визначається процедурою розподілу доходів, а порядок використання фонду – процедурою витрачання коштів на погашення витрат.

Позитивна різниця між доходами (надходженнями) та витратами (видатками) певного фонду дорівнює залишку коштів, що свідчить про потреби у майбутньому фінансуванні та про зобов'язання провести виплати з метою забезпечення суб'єкта господарювання необхідними ресурсами. Негативний залишок (дефіцит) говорить про виплати, які здійснено понад джерела фінансування. За умов існування декілька фондів дефіцит одного з них може перекриватися профіцитом іншого. Таким чином, видатки по всіх фондах не повинні перевищувати наявних грошових коштів (у т.ч. кредитних), а сума наявних коштів на будь-яку дату буде дорівнювати сумі залишків по всіх фондах.

За базу розподілу надходжень (доходів) по фондах можливо прийняти структуру витрат в орієнтовній середній вартості (питому вагу постійних та змінних витрат) [3]. Іншою базою розподілу може слугувати структура витрат у затверджених кошторисах на поточний рік або у звітних кошторисах за минулий рік (всього університету або окремих його центрів відповідальності).

Розподіляючи доходи по фондах, планується, що витрати будуть здійснюватися у межах залишку фонду. На практиці, посилаючись на важливість, терміновість, значимість, доводиться йти на перевитрату коштів по і-му фонду, тобто на покриття його дефіциту за рахунок коштів (профіцитів) інших фондів. Контроль дефіциту і профіциту по кожному фонду можна здійснювати на кожну звітну дату, на кінець місяця, на кожну дату надходжень та видатків по фондах, що не є проблемою в умовах автоматизації обліково-аналітичної. Одночасне застосування електронної таблиці та методу фондування дозволяють виконати балансовий принцип побудови бюджетів: сума поповнень фондів повинна бути дорівнює сумі доходів; сума видатків та виплат з фондів повинна дорівнювати загальній сумі виплат.

Тракування залишків фондів залежить від характеру фонду. Так, дефіцит фонду змінних витрат може свідчити про недостатнє фінансування оплати праці. Дефіцит фонду резервів – про повне використання резервів. Дефіцит фонду постійних витрат – або про збільшення витрат на утримання апарату управління, або про недостатність доходів для підтримки функціонування підприємства.

Для будь-якого фонду справедливо: дефіцит фонду є наслідок того, що кошти фонду використовуються надміру. Так, як розподіляється 100% доходу, то дефіцит одного фонду можливий за рахунок коштів іншого фонду. Тому слід оцінювати «критичність» дефіциту – оцінювати: за рахунок яких фондів він створився. Так, якщо дефіцит фонду постійних витрат сформовано за рахунок фонду змінних витрат, то виникає загроза недофінансування основного виду діяльності, а значить під питанням і майбутні доходи. Якщо ж дефіцит фонду постійних витрат створений за рахунок фонду результатів і резервів, то в більшості випадків достатньо звернути увагу на необхідність покриття дефіциту, з тим щоб досягти планового розміру резерву у майбутньому.

Аналіз причин виникнення залишків по фондах та використання профіцитів для покриття дефіцитів виступають способом виконання бюджетів.

Таким чином, застосування методу фондування в процесі внутрішнього бюджетування передбачає формування даних про рівень фінансування змінних витрат, постійних витрат та створення резервів. Змінні витрат безпосередньо пов'язані з величиною доходів та визначають «результативний» бік ефективності діяльності закладу. Постійні

витрати визначають його життєздатність. Тим самим, в постійних витратах знаходить своє відображення один з факторів ефективності – здатність до надання послуг або до генерування результату.

Запропонована форма електронної таблиці контролювання та регулювання виконання бюджету дозволяють відобразити дефіцит або профіцит фондів, оцінити рівень фінансування витрат, а також визначити наслідки недофінансування та перефінансування окремих груп витрат та виплат. Використання одержаної інформації виступає підставою для прийняття обґрунтованих оперативних рішень при контролі виконання витратної частини бюджетів ВНЗ.

Література:

1. Офіційний сайт Державної статистичної служби. Режим доступу: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=527&lang=1>.
2. Рішення Рахункової палати від 11.08.2015 року №1-5 «Про результати аналізу формування, розміщення і виконання державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою».
3. Постанова КМУ від 20.05.2013 року №346 «Про затвердження Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта».
4. Лумпов Н.А. Фондирование как метод управления затратами / Н. А. Лумпов // Финансовый менеджмент. - 2007. - №4.
5. Зверяков М. І. Методика впровадження системи бюджетування у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / М. І. Зверяков // Порядок денний засідання Ради ректорів від 21.06.2013р. – Режим доступу: <http://rectors.odessa.ua/ua/page/porjadok-dennij-zasidannja-radi-rektoriv-vid-21062013r-2>.

УДК 330.131.7:336.748

Царук В. Б., Клименко Д. Б.,

*Університет державної фіскальної служби України,
vka_caruk@mail.ru
dklimenko70@gmail.com*

РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Ринок банківських послуг більшість дослідників визначають як особливе соціально-економічне середовище, систему економічних відносин з продукування та обміну специфічного товару – банківських послуг. Сьогодні зростає інтерес до різних аспектів діяльності банків та методів управління ними. Умови зростаючої конкуренції і комерціалізації діяльності диктують необхідність реорганізації структур, розробки гнучких ринкових стратегій, проведення сегментації ринку банківських послуг, розвитку нових його сегментів, послуг та методів обслуговування.

Банківська система України являє собою специфічний економічний інститут, що безумовно реагує на будь-які зміни в економічній, політичній чи суспільній сферах. Враховуючи, що в банківській сфері обслуговується більша частина фізичних та юридичних осіб, її трансформація може мати як позитивне так і негативне загальнонаціональне значення. Цей факт свідчить про унікальне значення банківських послуг в економіці країни [4, с.18].

Залежно від видів банківських послуг виділяють різні типи сегментації ринку банківських послуг, зокрема: ринок депозитів, ринок кредитів, ринок послуг розрахунково-касового обслуговування, ринок інвестицій, ринок довірчих послуг, валютний ринок тощо [3, с.78].

Розглянемо детальніше основні типи сегментації ринків банківських послуг за даними таблиці.

Згідно з даними таблиці 1, за період 2008-2015 рр. найбільш затребуваними на ринку банківських послуг є кредитні, депозитні, послуги розрахунково-касового обслуговування та інвестиційні згідно сегментації даного ринку. У структурі ринку банківських послуг лівову частку (більше 50%) займають кредитні послуги. Так, з 2008 р. по 2015 р. їхня питома вага коливається у межах 70-80%, а темп змін за період 2008–2015 рр. становить приблизно 20 разів і є позитивним, що свідчить про відносно стабільне та широке пропонування даних послуг клієнтам.